

สมัยรัชกาลที่ 7 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จำนวนประชากร ในเขตอำเภอชั้นในเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมืองชั้นใน ตอนใต้มีกิจกรรมของชุมชนเมืองหลากหลายมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างหนาแน่น เริ่มมีการขยายตัวของกิจกรรมบางประเภทไปทางตอนใต้สุดของพื้นที่คือ ท่าเรือ อู่เรือ โรงเลื่อย โรงสี สลับกับสวนผลไม้และสวนที่อยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินเป็นที่นา

สำหรับส่วนอื่นๆ การกระจายตัวเกาะติดไปตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นส่วนใหญ่ การพัฒนาเมืองที่สำคัญในช่วงนี้ อยู่ในเขตอำเภอชั้นนอก คือ การตัดถนนพระราชอาชฎารเลียบแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นไปทางทิศเหนือและการตัดถนนสุขุมวิทจากบริเวณวัดสระปทุมทอดยาวไปทางทิศตะวันออก ทำให้การขยายตัวของเมืองเกาะตามถนนสายหลักทั้ง 2 นี้ ก่อให้เกิดชุมชนหลักในเขตอำเภอชั้นนอกคือ ชุมชนบางซื่อทางเหนือซึ่งประกอบด้วยสถานีรถไฟกรมทหารและโรงปูนซีเมนต์และชุมชนทางทิศตะวันออกคือ ชุมชนบางกะปิเป็นบริเวณที่อยู่อาศัย



ได้มีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งที่ 2 คือ สะพานพระพุทธยอดฟ้า เมื่อ พ.ศ. 2475 ในโอกาสเฉลิมฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี พร้อมกับการสร้างพระปฐมบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทางฝั่งตะวันออก สะพานแห่งนี้เชื่อมพระนครฝั่งตะวันออกกับฝั่งตะวันตก พร้อมทั้งวางแผนตัดถนนต่อจากปลายสะพานให้เป็นถนนสายหลักของฝั่งธนบุรี ได้แก่ถนนประชาธิปไตยถนนตากสิน ถนนอิสรภาพ และถนนลาดหญ้า ส่วนฝั่งตะวันออกได้เชื่อมปลายสะพานกับสถานีรถไฟหัวลำโพง ด้วยการขยายถนนทรงวาดจากการพัฒนาสาธารณูปโภคดังกล่าว ทำให้มีการขยายตัวของชุมชนทางฝั่งธนบุรีมากขึ้น แต่ลักษณะการขยายตัวระยะแรกยังคงยึดบริเวณริมแม่น้ำลำคลองเป็นหลัก

ต้นกำเนิดเมืองหลวงของไทย



ระยะรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (รัชกาลที่ 8 ถึงรัชกาลปัจจุบัน) เมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่ที่แสดงถึงการขยายตัวของชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพฯ จากปี พ.ศ. 2443 อีก 3 ระยะ คือ พ.ศ. 2479, 2496 และ 2501 จะเห็นทิศทางหลักในการขยายตัวของกรุงเทพฯ อยู่ 2 แกนที่เด่นชัดและหนาแน่นมากที่สุดคือการขยายตัวไปทางทิศตะวันออกตามแนวถนนสุขุมวิทและทางฝั่งธนบุรีมากขึ้น แต่ลักษณะการขยายไปทางทิศเหนือตามเส้นทางถนนพระราชอาชฎาร

ถนนพระรามที่ 6 และถนนพหลโยธินซึ่งหนาแน่นมากทางฝั่งกรุงเทพฯ การขยายตัวยังคงเป็นการแผ่ออกจากศูนย์กลางของเมืองเดิมไปตามเส้นทางคมนาคมทางบกสายหลัก ส่วนทางฝั่งธนบุรีเริ่มเห็นการขยายตัวของชุมชนที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489) เนื่องจากมีการปรับปรุงและพัฒนาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการหลักหลายประการ ตัวอย่างเช่น สถานีรถไฟ โรงแยกไฟฟ้า โรงเรียน มีการก่อสร้าง สะพานอีกหลายแห่งเชื่อมพื้นที่กรุงเทพฯ ฝั่งตะวันออกและฝั่งธนบุรีเข้าด้วยกัน ประกอบกับรถยนต์กลายเป็นปัจจัยหลักในการขนส่งและการเดินทาง จึงได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย เป็นการเริ่มต้นการพัฒนาเมืองอย่างจริงจัง ขอบเขตของเมืองขยายออกไปมากทั้งสองฝั่ง

ในปี พ.ศ. 2513 จำนวนประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ-ธนบุรี เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว และมีการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่า เมื่อเทียบ

กับปี พ.ศ. 2501 การตัดถนนเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพฯ กับหัวเมืองต่างๆ ในชนบทซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลที่หวังจะสร้างความเจริญให้ชนบทขณะนั้น กลับนำไปสู่การหลั่งไหลของประชากรจากชนบทเข้าเมืองเพื่อมาทำงานในเมืองหลวง ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดความแออัดที่อยู่อาศัยในเมืองมากขึ้น จนทำให้มีการอยู่อาศัยอย่างแออัด บางบริเวณอยู่กันอย่างหนาแน่นกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม บางบริเวณมีการทำโครงการจัดสรรบ้านพร้อมที่ดินขึ้นมารองรับ โดยกระจายตัวอยู่ชานเมืองบริเวณห้วยขวาง บางกะปิ บางซื่อและที่ไกลออกไปคือบริเวณดอนเมือง และพระโขนง

เมื่อกรุงเทพฯ มีความหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น โครงการถนนวงแหวนชั้นในระยะแรก หรือถนนรัชดาภิเษกก็ได้เริ่มขึ้นพร้อมกับโครงการตัดถนนสายหลักสายอื่นๆ เพื่อเชื่อมกรุงเทพฯ กับเขตชานเมืองโดยรอบซึ่งส่งผลให้กรุงเทพฯ ขยายตัวออกไปทุกทิศทุกทางกลายเป็นมหานครที่ใหญ่ติดอันดับโลก และเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจสังคม ที่สำคัญของประเทศไทย เฉกเช่นเดียวกับเมืองใหญ่ๆ ทั้งหลาย

กรุงเทพฯ จึงประสบกับปัญหาหลักๆ หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจราจร ปัญหาสภาพแวดล้อมและปัญหาการอพยพของคนเข้ามาในกรุงเทพฯ ทั้งรัฐบาลและภาคเอกชนได้ทุ่มเทกำลังสติปัญญาหาแนวทางแก้ไขปัญหเหล่านี้ ปัจจุบันมีโครงการเพื่อ

แก้ไขปัญหาจราจร และดำเนินการไปบ้างแล้วหลายโครงการ ได้แก่ โครงการทางด่วน ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ในขั้นที่ 3 โครงการตัดถนนวงแหวนให้ครบ 3 วง เพื่อเป็นทางเลี่ยงเมือง โครงการก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนต่างๆ ทั้งระหว่างเมือง ชานเมือง และในเมือง ทำให้มีการพัฒนาที่ดินหนาแน่นยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่ วัสดุก่อสร้างและอุปกรณ์อาคารใหม่ๆ ทำให้รูปแบบและลักษณะอาคารเปลี่ยนไปและทำให้วิถีชีวิตของชาวเมืองเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ปัจจุบันการขยายตัวของเมืองได้ก่อปัญหาให้กับชุมชนเมืองมากมาย จนรัฐบาลต้องจ่ายเงินเพื่อแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมมากขึ้น ได้แก่ โครงการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม นอกจากนี้ได้มีการสร้างงานและความเจริญเติบโตในชนบทและหัวเมืองต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหันกลับไปสร้างความสำเร็จให้กับท้องถิ่นของตนเองมากขึ้นอันจะช่วยให้อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพฯ ลดลง รวมทั้งโครงการเมืองบริวาร โครงการศูนย์ราชการแห่งใหม่ของกรุงเทพฯ และการสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 ที่ถูกวางแผนไว้เพื่อจะดึงความเจริญของกรุงเทพฯ ไปไว้ในพื้นที่รอบนอกที่กำลังอยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาดำเนินการเพื่อที่จะให้กรุงเทพฯ มีขนาดที่เหมาะสม

หากโครงการต่างๆ เหล่านี้เสร็จสมบูรณ์ตามแผน กรุงเทพฯ ของคนไทยทุกคนก็จะกลายเป็นเมืองหลวงที่มีความสะดวกสบายพร้อมในทุกๆ ด้าน มีความสวยงามและเป็นเมืองที่คนไทยทุกคนภาคภูมิใจ รวมทั้งชาวโลกที่ได้มาเยี่ยมชม สมดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

หนังสือ พ. ๒๒๖ หน้า
 หน้า ๙
 ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

00045